

Φιλοσοφική διαμάχη 11^{ου} αι.- Αποσπάσματα κειμένων

1. «Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀλεξίου ... ἐν Κωνσταντινουπόλει στάσις γέγονε παρὰ τῶν ἐλλογίμων καὶ ἐναρέτων ἀνδρῶν» (Historia Institutionis CCCXC).
2. «διαيرهθῆναι τὰ πλήθη, καὶ τοὺς μὲν Ἰωαννίτας λέγεσθαι, τοὺς δὲ Βασιλείτας, Γρηγορείτας δὲ τοὺς λοιπούς» (Historia Institutionis CCCXCI).
3. «ὦ λίαν ὑψηγορε σὺ καὶ ποιητὰ καινῶν ὀνομάτων» (Grégoire de Nazianze, Lettres, Let. 4 (4, 7)).
4. «καὶ ὑψηγορίαν ἐδίδαξε» (Grégoire de Nazianze, En l' honneur du Grand Basile discours funèbre, 196, LXV.4).
5. «Διδάσκει δέ με καὶ Γρηγόριος, ὁ τῆς θεολογίας αὐλός, περὶ ζώνης οὕτω θεολογῶν ὑψηγόρως» (Nicétas Stéthatos, Εἰς τὴν ζώνην, 490, 3.9-11).
6. «ὁ δὲ πολὺς καὶ μέγας ἐν πᾶσι Γρηγόριος ... ὑψηγορῶν» (Michael Psellos, Εἰς τὸ 'πρῶτον μὲν γὰρ εὐλαβεῖσθαι ἄξιον, μὴ φαινοίμεθα τῆς θαυμασίας ἀρετῆς κακοὶ ζωγράφοι ... πρὸς τινὰς ἐρωτήσαντας, 54, 30).
7. «ὅπερ ἐστὶ Δημοσθένης τῇ ἐτέρᾳ μερίδι, φημὶ τῇ ἑλληνικῇ, τοῦτο τῇ καθ' ἡμᾶς ὁ θεολόγος Γρηγόριος» ("just as Demosthenes is evaluated for the other part, the ancient Greeks, so too Gregory the theologian is for us (e.g. the Byzantines)") (Michael Psellos, Χαρακτῆρες 125), «τὴν μὲν πανηγυρικὴν ἰδέαν, οὐ τὴν Δημοσθενικὴν μόνον γλῶτταν ὑπερηκόντισεν ... πρὸς δέ γε δικαστικούς ἀγῶνας καὶ ἐν οἷς τὰς συμβουλὰς διατίθεται, ἱκανὸς ἐκείνῳ διαμιλλήσασθαι» ("regarding the panegyric genre, he did not only overpassed the language of Demosthenes ... regarding the litigations, he is capable of competing with him (e.g. Demosthenes)") (Michael Psellos, Χαρακτῆρες 126).
8. Michael Psellos, Χαρακτῆρες 127: «ὥσπερ τὰ συγκεραννύμενα χρώματα ... οὕτω δὲ καὶ τὸ Γρηγορίου χρῶμα τοῦ λόγου διήνθισται μὲν ἐκ μυρίων χρωμάτων, ἔστι δὲ ἄλλο τι παρὰ ταῦτα καὶ κάλλιον ἐκείνων παρὰ πολὺ» ("such as the mixed colours ... so the colour of Gregory's speech is dressed up with lots of colours, it is something different from them and extremely better than them"), Michael Psellos, Χαρακτῆρες 128: «οὐδὲ συναίρεμα ἀλλοτρίων καὶ διαφόρων τὸν ἐκείνου λόγον φημί, ἀλλὰ μονοειδῆ μὲν τὴν φύσιν» ("his language is not a sum of other and various writers, but a unique one").

9. [για Μ. Βασίλειο] «ἔστι μὲν αὐτῷ ὁ λόγος ἀνεπιτήδευτος, βροντᾷ δὲ ἀτεχνῶς ὥσπερ ἐκ νεφῶν, καὶ πᾶσαν ἀποκρύπτει φωνήν» (Michael Psellos, Χαρακτῆρες 129).

10. «Τὸν πάγχρυσον αἰνίττεται Χρυσόστομον ὁ λόγος/καὶ τοὺς αὐτῷ τυγχάνοντας ἴσους καὶ διδασκάλους,/τὸν μέγιστον Βασίλειον, Γρηγόριον τὸν πάνυ» (Michael Psellos, Poemata 2, 1054-1056), «ἀλλὰ μηδὲ Γρηγόριος ὁ κληθεὶς θεολόγος,/μηδὲ Βασίλειος αὐτὸς ὁ τῶν ἀρρήτων μύστης,/μηδὲ λόγων θάλασσα, Χρυσόστομος ὁ πάνυ,/οἱ καὶ πάντας τοὺς πρὸ ὑμῶν σοφοὺς νενικηκότες» (Michael Psellos, Poemata 68, 70-73).

11. «ὑποβιβαζόντων δὲ τὸν θεῖον Χρυσόστομον ... κατὰ τὸ πρόχειρον εἶναι καὶ ἑλκτικὸν εἰς μετάνοιαν» (Historia Institutionis CCCXC).

12. «πρὸς μετάνοιαν ἐκκαλούμενον» (Historia Institutionis CCCXC)

13. «ὁπτάνονται οἱ μέγιστοι οὗτοι ... (ὑπαρ, οὐκ ὄναρ) τῷ ... Ἰωάννῃ ... καὶ μιᾷ γλώττῃ φασὶ πρὸς αὐτόν· Ἡμεῖς ἔν ἐσμεν ... παρὰ τῷ Θεῷ, καὶ οὐδὲν ἡμῖν ὑπεναντίον, οὐδὲ μάχιμον' ... καὶ ὁ πρῶτος ἐν ἡμῖν οὐκ ἔστιν, οὔτε μὴν γε ὁ δεύτερος' ... Ὅθεν κέλευε ... καὶ ἡμέρᾳ μιᾷ σύναψον ... τὰ τῆς ἑορτῆς ἡμῖν ἐπιτέλεσον ... πάντως δὲ καὶ ἡμεῖς τοῖς ἐκτελοῦσι τὴν μνήμην» (Historia Institutionis CCCXCI).

14. «Ἐπεὶ γὰρ ποτε φιλονικία ἐπὶ τοῦ μέσου προῆλθε καὶ τινῶν μεν τῶν ἐν μαθήμασι σπουδαζόντων μείζονα τὸν μέγαν Βασίλειον λεγόντων, [f. 16v] τινῶν δὲ τὸν μέγαν Χρυσόστομον, ἐτέρων δ' αὖ πάλιν Γρηγόριον τὸν θεολόγον, καὶ οὐκ ὀλίγη τις ἦν αὐτοῖς ἡ περὶ τούτων ἔρις ὥς καὶ ἑαυτοῖς τὰ τούτων ὀνόματα ἐπιτιθέναι, — ἕκαστος γὰρ οὗ ἐνόμιζε μείζονος, αὐτοῦ τούτου καὶ τὸ ὄνομα ἑαυτὸν ἐκάλει — αὐτοὶ τῷ τῆς πόλεως Εὐχαΐτων μητροπολίτῃ φανέντες (Ἰωάννης οὗτος ἦν) φασίν» (εκδοχή SM).

15. [για τὸν Μαυρόποδα] «ἡνιᾶτο γὰρ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ φιλονικίᾳ» (SM 532).

16. [1^{ος} κανόνας Μαυρόποδος για Θεολόγο] «καὶ πῦρ ὑψηγορίας ἐκ ταύτης ἔπνευσας» (f. 311v), [2^{ος} κανόνας] «Ἡ φωνὴ τῆς βροντῆς σου ... ὥς ἐξ οὐρανοῦ μετεώρου ... τῶν ὑψηλῶν σου δογμάτων ... γρηγορῶν θεωρίαις ὑψοποιοῖς, ὅσιε ... ῥητορεύων τὰ θεῖα καὶ ὑψηλὰ δόγματα» (f. 314r), «θεολογικαῖς καὶ ὑψηγόροις φωναῖς σου» (f. 316r).

17. «ἕκαστος γὰρ οὗ ἐνόμιζε μείζονος, αὐτοῦ τούτου καὶ τὸ ὄνομα ἑαυτὸν ἐκάλει» (SM 532), f. 16v.

18. [Γρηγορείτες για Θεολόγο] «πάντας τοὺς ἐπὶ τῇ Ἑλληνικῇ παιδείᾳ διαβοήτους, καὶ τοὺς καθ' ἡμᾶς **ὑπερβάντι**» (Historia Institutionis CCCXCI).

19. [Ιωαννίτες για Χρυσόστομο] «τὸν θεῖον Χρυσόστομον **ὑψούντων** ... καὶ τῇ κατ' ἔννοιαν δεινότητι **προτιθέντων τοῦ τε μεγάλου Βασιλείου καὶ Γρηγορίου**» (Historia Institutionis CCCXC).